

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

นางมริศา ไช้อำเอี่ยม

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคพิเศษ)
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบันพบว่า

๑. คัมภีร์พระพุทธศาสนา จำแนกรูปออกเป็น ๒๘ ในจำนวนนี้มีสมุฏฐานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ รูปที่เกิดจากกรรมอย่างเดียว ได้แก่ สาทรูป ภาวรูป หทัยรูป และชีวิตรูป, รูปที่เกิดจากจิต อย่าง ได้แก่ วิญญูตรูป, รูปที่เกิดจากสมุฏฐาน ๒ คือ จิต และ อุตฺต ได้แก่ สัททรูป รูปที่เกิดจากสมุฏฐาน ๓ ประการ คือ จิต อุตฺต และอาหาร ได้แก่ วิการรูป รูปที่เกิดจากสมุฏฐาน ๔ คือ กรรม จิต อุตฺต อาหาร ได้แก่ มหาภูตรูป โคจรรูป (เวณีสัททะ) อาหารรูป และปริเฉทรูป

๒. สมุฏฐานของโรคแบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ (๑) สมุฏฐานของโรคทั่วไป แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ทางแพทย์แผนปัจจุบัน และทางแพทย์ทางเลือก (แพทย์แผนไทย) (๒) สมุฏฐานของโรคตามคำอธิบายในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ซึ่งทั้ง ๓ ประเภทนี้ อธิบายสมุฏฐานของโรค สรุปได้ว่า

สมุฏฐานของโรคในการแพทย์แผนปัจจุบัน พบว่ามี ๔ สาเหตุหลักคือ (๑) โดยกำเนิด (๒) การติดเชื้อ (๓)เนื้องอก (๔) อันตรายด้านพลังงานกลศาสตร์หรืออุบัติเหตุ และสมุฏฐานของโรคในการแพทย์ทางเลือก (แพทย์แผนไทย) พบว่า มี ๖ สาเหตุหลัก คือ (๑) มูลเหตุธาตุทั้ง ๔ (ธาตุสมุฏฐาน) (๒) อิทธิพลที่เปลี่ยนแปลงฤดูกาล (อุตฺตสมุฏฐาน) (๓) อายุที่เปลี่ยนไปตามวัย (อายุสมุฏฐาน) (๔) สถานที่ ถิ่นที่อยู่ (ประเทศสมุฏฐาน) (๕) อิทธิพลของกาลเวลา (กาลสมุฏฐาน) และ (๖) พฤติกรรมมูลเหตุก่อโรค ส่วนสมุฏฐานของโรคในการทางพระพุทธศาสนา พบว่ามี ๔ สาเหตุหลักคือ (๑) โรคที่เกิดจากกรรม (๒)โรคที่เกิดจากจิต (๓) โรคที่เกิดจากอุตฺต และ (๔) โรคที่เกิดจากอาหาร

๓. ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูป และโรค กับการแพทย์แผนปัจจุบัน พบว่า สมุฏฐานของโรคนั้นมีความสัมพันธ์กับสมุฏฐานของรูป เช่น โรคโดยกำเนิดมีความสัมพันธ์กับกรรม จิต อุตฺต และอาหาร โรคติดเชื้อมีสัมพันธ์กับสมุฏฐานของรูป ๓ ประการ คือ กรรม อุตฺต และอาหาร, โรคเกิดจากเนื้องอก มีความพันธ์กับสมุฏฐานของรูป ๔ ประการ คือ กรรม อุตฺต จิต อาหาร เป็นต้น 3

ABSTRACT

A Study of Relationship among Aetiology of Rupa (Body) Disease and Modern Physician results showed that

1. The Buddhist scriptures are classified into 28 bodies (Rupa). Of these, the different etiology that are. Rupa (Body) is caused by a single action (Karma) viz, derivative materiality, material qualities of sex, physical of mind foundation and material quality of life. Rupa (Body) is caused by a single Mind viz, Physical diagnostic. Rupa (Body) are caused by the two etiologies that are Mind and Seasons viz, Body of faith. Rupa (Body) are caused by the three etiologies that are Mind, Seasons and Food viz, Vikara-Rupa (Material quality of plasticity or alterability) . Rupa (Body) are caused by the three etiologies that are Karma (action), Mind, Season and Food viz, Form of the Four Great Elements, Object Form (except Body of Faith), material quality of nutrition and Material Quality of Demarcation.

2. The etiology of diseases are divided into two groups that are The Etiology of Common Diseases and The Etiology of Disease, According to Buddhist Scripture. The Etiology of Common disease are divided into two groups that are a group of Modern Medicine and a group of Alternative Medicine (Thailand Traditional Medicine).

Which the 3 groups describes the etiology of diseases, conclusion that are.

The Etiology of Disease in the Modern Medicine Found that there are 4 main reasons.

- (1) The disease is caused by Inborn.
- (2) The disease is caused by Infection.
- (3) The disease is caused by Neoplasm.
- (4) The disease is caused by danger of accidents or mechanical energy.

And the etiology of disease in Alternative Medicine (Thailand Traditional Medicine) found that there are 6 main reasons.

- (1) The primary cause of the 4 elements (The Etiology of Elements)
- (2) Influence the seasonal changes (The Etiology of Season),
- (3) Age changes according to age(The Etiology of Age),
- (4) The Place The resident (the Etiology of Place),

- (5) Influence of time (The Etiology of Time), and
- (6) Behavior is cause to the disease.

The Etiology of Disease in Buddhist Scripture found that, there are 4 main reasons.

- (1) The disease is caused from Karma (action).
- (2) The disease is caused from Mind.
- (3) The disease is caused from Outu (season).
- (4) The disease is caused from food

3. The relationship among etiology of Rupa (body), disease and medical doctors found that the Etiology of the Disease is relationship with the Etiology of the Rupa (body), as the disease is caused by inborn relationship with Karma (action), Mind, Season and Food. The disease is caused by infection that is the relationship between the etiology of the Pupa (Body) in three respects that are Karma (action), Season and Food. The disease is caused by neoplasm is the relationship between the etiology of the Rupa (body) in four respects, that are Karma (action), season, Mind and food etc.

๒. วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาสมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
- ๒ เพื่อศึกษาสมุฏฐานของโรคในการแพทย์ปัจจุบัน
- ๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ศึกษาหลักการเรื่องสมุฏฐานของรูป และ สมุฏฐานของโรคในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จากนั้นเทียบเคียงความสัมพันธ์สมุฏฐานของรูป และ โรคที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก หรืออรรถกถาฎีกา ปกรณวิเสส คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัยคัมภีร์เวชศาสตร์สงเคราะห์เท่าที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยเทียบเคียงแนวอธิบายความสัมพันธ์สมุฏฐานของโรคโดยทั่วไป

๑.๓.๒ นำหลักการที่ได้จากการศึกษา เรื่องสมุฏฐานของรูปและโรค มาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอแนวทางใน

การรักษาป้องกันหรือแก้ไขโรคตามหลักการทางพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน

๑.๓.๓ วิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์

๑.๓.๔ เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ

๑.๓.๕ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๔. เนื้อหาบทความ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรค กับการแพทย์แผนปัจจุบัน

สมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะรูปที่มีสมุฏฐานให้เกิด ๔ อย่าง คือ กรรม จิต อุตุ และอาหาร เท่ากับว่าร่างกายของคนเรา และสัตว์ทั้งหลายนั้น มีสมุฏฐานให้เกิดมา ๔ อย่าง เหมือนตัวเรายืนอยู่บนฐาน ๔ ฐาน คือ กรรม จิต อุตุ อาหาร

รูปที่เกิดจากกรรม

มหาภูตรูป ๔ นั้นเรียกว่ารูปทั้งหมด รูปที่เกิดจากสมุฏฐานกรรม อันมีชื่อว่า กัมมชรูป มีจำนวนรูป ๑๘ คือรูปที่เกิดจากกรรมโดยส่วนเดียวมี ๙ อย่างคือตา (จักขุปสาท), หู (โสตปสาท), จมูก (ฆานปสาท), ลิ้น (ชีวาหปสาท), กาย (กายปสาท), ใจ (หทัยวัตถุ), ความเป็นหญิง (อิตถิภาวะ), ความเป็นชาย (บุริสภาวะ), ชีวิต (ชีวิตรูป) ทั้งหมดนี้ประกอบเป็นปัจจัยที่อุดหนุนให้เกิดเป็นรูปธรรมนามธรรม ที่จะสร้างกุศลและอกุศล กันต่อไป ใครทำกุศลไว้ดี ก็ได้ กัมมชรูปดี ใครทำอกุศลไว้ไม่ดีก็ได้ กัมมชรูป ที่ไม่ดี

รูปที่เกิดจากจิต

รูปที่เกิดจากจิตเป็นสมุฏฐาน คือจิตตชรูป มี๑๕ คือ รูปที่เกิดจากจิตเป็นพลังงานของ จิต ให้ปรากฏเป็นรูปเคลื่อนไหวรูป เปลี่ยนไปอยู่ในท่าต่าง ๆ เช่น รูปอยู่ในท่ายืน นอน ยืน ก้าวไป เหลียวซ้าย แลขวา การเหยียด การคู้ ฯลฯ ต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากจิตเป็นไปตามความต้องการของจิต จึงเรียกว่า กายวิญญูตติ ถ้าเป็นการพูด การกล่าวทางวาจา ก็เรียกว่า วจีวิญญูตติทั้งกายวิญญูตติและวจีวิญญูตติ ก็เป็นรูปที่เกิดจากจิตเป็นพลังงานของจิต เมื่อจิตต้องการนั่ง รูปนั่งก็เกิด เมื่อจิตต้องการเฉย ๆ รูปเฉย ๆ ก็เกิด เมื่อจิตต้องการให้ รูปเหยียด รูปเหยียดก็เกิด รวมความแล้ว การเคลื่อนไหวของรูปเกิดจากจิต จึงเรียกว่าจิตตชรูป เฉพาะ อสสาสปสสาสวาโย ลมหายใจเข้าหายใจออก เสโทเหงื่อ, อสสุ น้ำตา, เขโฝ น้ำลาย, สิงฆาณิกา น้ำมูก, รวม ทั้งหมด นี้ มีจิตกับอุตุเป็นสมุฏฐาน ส่วนที่เหลือนั้น มีสมุฏฐานทั้ง ๔

รูปที่เกิดจากอุตุ

อตุขรูป มี ๑๓ คือ อตุ หมายถึง อุณหภูมิ คือ ความร้อน ความเย็นที่มีอยู่ในร่างกายของ สัตว์ทั้งหลายและ ในสิ่งไม่มีชีวิต แมต่อนตาย อตุก็ยังคงอยู่ในซากศพต่อไป จนกว่าจะสลายหมดไป เองตามธรรมชาติอตุภายนอกร่างกายของสัตว์ คือความร้อนและความเย็นที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสิ่งต่างๆ ภายนอกร่างกาย อตุภายในร่างกายของสัตว์ มีไออุ่นภายในร่างกาย ไฟธาตุที่เผาผลาญร่างกาย ให้แก่ ไฟธาตุย่อยอาหาร และไฟธาตุที่มีอาการไข้สูง ร้อนจัด "

รูปที่เกิดจากอาหาร

รูปที่เกิดจากอาหารเป็นสมุฏฐาน เรียกว่า อาหารขรูป มี ๑๒ คือ กพพีการาหาร อาหารที่กินเป็นคำ ๆ หรือโภชนะ ไดอันบุคคลกินเป็นคำ ๆ หรือกระทำให้เป็นของกินโภชนะนั้นชื่อว่า กพพีการาหาร นั้นหมายถึง โอะชะรูป ที่มีอยู่ในอาหารต่าง ๆ เมื่อสัตว์ ทั้งหลายได้กินอาหาร โอะชะที่อยู่ ในอาหารนั้นก็จะถูกปาดกเตโชอันเป็นเตโชธาตุที่เกิดจากกรรมที่อยู่ในปากตลอดจนถึงทวารหนัก ก็จะทำหน้าที่เผา หรือย่อยออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ ๑ เป็นกากทิ้งไปโดยระบายออกทางทวารต่าง ๆ ส่วนที่ ๒ โอะชะรูปอยู่ในร่างกายคนและสัตว์ คอยทำหน้าที่ให้ อาหารขรูป เกิดขึ้นถ้าเป็นสัตว์ที่เกิด ในครรภ์มารดา โอะชะแห่งอาหารที่มารดาได้รับประทานเข้าไปนั้นก็ซึมซาบเข้าไป ให้เกิดรูปแห่งทารก กล่าวสำหรับมนุษย์ ที่เกิดในครรภ์มารดา อาหารขรูป เริ่มเกิดในสัปดาห์ที่ ๓ นับแต่ปฏิสนธิกาล

สมุฏฐานของโรค

สมุฏฐานของโรค แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ สมุฏฐานของโรคทั่วไป และสมุฏฐานของโรค ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

สมุฏฐานของโรคทั่วไป ยังแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ สมุฏฐานของโรคในการแพทย์แผน ปัจจุบัน และสมุฏฐานของโรคในการแพทย์ทางเลือก

สมุฏฐานของโรคในการแพทย์ปัจจุบัน คือการวินิจฉัยโดยวิธี หรือหลักการเพื่อให้ได้มาซึ่ง สาเหตุของการเป็นโรคหรือความผิดปกติ รวมถึงความเห็น อันได้มาจากกระบวนการนั้น เกณฑ์การ วินิจฉัย หมายถึงผลรวมระหว่างอาการ อาการแสดงและผลตรวจ ทางห้องปฏิบัติการ ที่แพทย์ ใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง การวินิจฉัยโรค (diagnosis) กรณีทั่วไป วินิจฉัยเพื่อดูว่าผู้ป่วยเป็นโรค อะไร

สมุฏฐานของโรคในการแพทย์แผนปัจจุบัน มีสาเหตุของการเกิดโรคอยู่ ๔ สาเหตุคือ

๑. โรคที่เป็นโดยกำเนิด
๒. โรคที่เป็นโดยการติดเชื้อ
๓. โรคที่เป็นโดยเนื้องอก
๔. โรคที่เกิดจากอันตรายด้านพลังงานกลศาสตร์หรืออุบัติเหตุ

สมุฏฐานของโรคในการแพทย์ทางเลือก

การแพทย์ทางเลือกคือการแพทย์ที่ไม่ใช่การแพทย์แผนปัจจุบัน อาทิ การแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย การแพทย์อื่น ๆ ที่เหลือถือเป็นการแพทย์ทางเลือกทั้งหมด

ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย สาเหตุของการเกิดโรค

๑. มูลเหตุธาตุทั้ง ๔ (ธาตุสมุฏฐาน)
๒. อิทธิพลที่เปลี่ยนฤดูกาล (อุตุนิยมวิทยา)
๓. อายุที่เปลี่ยนไปตามวัย (อายุสมุฏฐาน)
๔. สถานที่ ถิ่นที่อยู่ (ประเทศสมุฏฐาน)
๕. อิทธิพลของกาลเวลา (กาลสมุฏฐาน)
๖. พฤติกรรมมูลเหตุก่อโรค

สมุฏฐานของโรคในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

สมุฏฐานหรือสาเหตุแห่งการเจ็บป่วยไข้ ในพระไตรปิฎกนั้น พระพุทธเจ้าตรัสถึงสาเหตุสำคัญ แห่งการเจ็บป่วยบนพื้นฐาน ๔ ฐานคือ กรรม จิต อุตุ และอาหาร

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและสมุฏฐานของโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ความสัมพันธ์สมุฏฐานของรูปและโรค ที่เกิดจากสมุฏฐานของกรรม จิต อุตุ อาหาร เป็นสาเหตุที่ทำให้ร่างกายอ่อนแอ อันเป็นเหตุ ทำให้เกิดรูปที่ไม่สมบูรณ์และโรคได้ในทุกฤดูกาล การเจ็บป่วยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของวัย เวลา ฤดูกาล และสถานที่ ภูมิประเทศตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย (อายุสมุฏฐาน กาลสมุฏฐาน อุตุสมุฏฐาน และประเทศสมุฏฐาน) สมุฏฐานของรูปและโรคในพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับสมุฏฐานของโรคทั่วไป และสมุฏฐานของโรคที่เกิดจากกรรม จิต อุตุ อาหาร ก็ล้วนมีสาเหตุที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งหมด หลักสำคัญคือการรู้ที่ตั้งแรกเกิดของรูป ก็จะรู้ที่ตั้งแรกเกิดของโรคได้ โดยการอธิบายจากสมุฏฐานหรือสาเหตุความสัมพันธ์ของรูปว่าเริ่มต้นจากที่ใด ถึงจะทราบที่ตั้งแรกเกิดของโรคนั้นเกิดจากที่ใด จะรักษาอย่างไร โดยมากแพทย์จะรักษาตามอาการของร่างกายที่เห็นของการเป็นโรคมมากกว่า ส่วนทางด้านจิตใจนั้นการรักษาให้ได้ผลไม่มีแพทย์คนใดในสมัยปัจจุบัน รักษาได้ผลเลยแม้แต่รายเดียว ส่วนมากเข้าใจไปเองว่าน่าจะได้ผล ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องด้วยวงจรมันไม่มีที่สิ้นสุดและจุดเริ่มต้นแต่อย่างใด

๕. สรุปผลการวิจัย

ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูป และโรค กับการแพทย์แผนปัจจุบันพบว่า สมุฏฐานของโรคนั้นมีความสัมพันธ์กับสมุฏฐานของรูป เช่น โรคโดยกำเนิดมีความสัมพันธ์กับ

กรรม จิต อุตุ และอาหาร โรคติดเชื้อมีสัมพันธ์กับสมุฏฐานของรูป ๓ ประการ คือ กรรม อุตุ และอาหาร, โรคเกิดจากเนื้องอก มีความสัมพันธ์กับสมุฏฐานของรูป ๔ ประการ คือ กรรม อุตุ จิต อาหาร เป็นต้น

บรรณานุกรม

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ๔๕ เล่ม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ (พญ.). การแพทย์แผนไทย การแพทย์แบบองค์รวม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๔.
- ไพบูลย์ โล่ห์สุนทร (นพ.). ระบาดวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.